

Notat til  
Rusreformutvalgets høring

13. November 2018

## **Innspill til høring vedr. Rusreformutvalgets mandat og Grunnlovsmessige forpliktelser**

### **Innledning**

Alliansen for en rettighetsorientert ruspolitikk (AROD) er en NGO hvis hovedoppgave er å fremme og beskytte menneskerettighetene på det ruspolitiske området. Vi takker for denne høringen og vil benytte anledningen til igjen å vektlegge viktigheten av at utvalget tar seriøst den delen av mandatet som berører lovens forhold til menneskerettsprinsippene.

### **RUSPOLITISK REFORM OG NØDVENDIGHETEN AV GRUNNLOVSMESSIG FORANKRING**

AROD har i flere brev formidlet behovet for en prinsipiell vurdering av ruspolitikken som går forbi det snevre bildet som staten har definert (og de fleste interesseorganisasjoner akseptert). Sammen med andre brukerorganisasjoner gjorde vi Helse- og Omsorgskomiteen oppmerksom på et bevisbilde som indikerer at narkotikaloven har et grunnleggende forklaringsproblem målt opp mot sentrale grunnlovsmessige prinsipper som likhet, forholdsmessighet, selvbestemmelsesrett og frihetspresumpsjon. I håp om å tilsikre rettighetsbildet til brukerbefolkningen gjorde vi komiteen kjent med denne problemstillingen—som i essens er at frihetspresumpsjonen ble reversert for over femti år siden og at det derfor nå, dagens tilstandsbilde (og dokumentasjonen mottatt) tatt i betraktning, er maktpåliggende at staten tar ansvarsbildet sitt i forhold til dette på alvor.

Dette innebar en NOU som gikk noe videre enn det Helse- og Omsorgskomiteen i sin visjon la opp til, og vi gjorde det således klart at bare en Grunnlovskommisjon, en som befattet seg med hvilken rett staten i utgangspunktet kan nekte folk selvbestemmelsesrett i disse spørsmålene, kan betrygge det norske folk om at rettighetsbildet deres er ivaretatt.

Dessverre sviktet Helse- og Omsorgskomiteen sitt pliktbylde i forhold til dette. Uten videre refleksjon over sine konstitusjonelle forpliktelser sendte de ikke bare ballen over til Rusreformutvalget, men de påførte sitt transsyn videre ved et mandat som bare i forbifarten nevnte forholdet til menneskerettighetene. Drøftingene til komiteen viser med all klarhet at samtlige medlemmer, selv etter høringene, tok for gitt at de hadde sitt på det tørre målt opp mot Første prinsipper og AROD har nå, som en følge av dette svik, overlevert en klage til Kontroll- og Konstitusjonskomiteen på forholdet.

Det er tross alt ingen tvil om at det norske folk har et rettighetsbilde her som er oversett. Ei heller er det noen tvil om at informasjonsbildet som ble presentert for komiteen tilsa opprettelsen av en Grunnlovskommisjon. Høyesterettsdommer fra stadig flere land (Alaska, Georgia, Sør Afrika, Mexico) viser med all klarhet at lovforslagene Rusreformutvalget blir bedt om å vurdere ikke går langt nok i forhold til klare grunnlovsmessige forpliktelser, og vi motsetter oss de totalitære tendenser som nå brer om seg.



Det blir ikke bare opplagt for stadig flere brukere at de har et rettighetsbilde her som er ignorert. Det er også opplagt for stadig flere tjenestemenn at rusreformen—slik Helse- og Omsorgsdepartementet ønsker å definere den—vil bli en pinlig affære for ettertiden. Vi har, tross alt, for lengst forlatt grunnlovssporet og vi benytter derfor denne anledningen til å minne Rusreformutvalget om at det er konstitusjonelle forpliktelser involvert—forpliktelser som til nå er oversett.

Så langt i prosessen er det fem spørsmål som må besvares til en uavhengig, upartisk, og kompetent retts tilfredstillende om staten skal kunne sies å ha sitt på det tørre. Disse spørsmålene har AROD i en årrekke forsøkt å få ansvarshavende myndigheter til å ta på alvor, så langt uten hell. Dette er trist for alle parter, for som den senere rekke av internasjonale høyesterettsdommer indikerer, er det mye som tyder på at staten ikke kan besvare disse spørsmålene med noen som helst overbevisning—og at det således er et skammens kapittel i norsk rettshistorie vi har med å gjøre.

Det er i denne sammenheng viktig å huske at det er våre forfedres synder vi lider for i dag, og at vi ikke trenger å gjøre det verre ved å videreføre problembildet til neste generasjon. Menneskerettighetene er klare på at vi alle på generelt grunnlag (og offentlige tjenestemenn spesielt), i kraft av å ta del i et samfunn, har ansvar for å sørge for at menneskerettigheter blir effektivt fremmet og at det er straffeansvar forbundet med det å motsette seg dette arbeidet.

Ved å nekte å se nærmere på de prinsipielle implikasjonene har våre ledere gjort nettopp det. De har kastet sin lott med totalitære premisser, og de kan bare håpe at deres rolle som landssvikere ikke vil ramme for hardt når etterkrigsoppgjøret kommer. Det er, tross alt, innen nå opplagt at de da vil måtte svare på hvorfor de så lenge nektet rusbrukerne sin rett til å få klarlagt problembildet og det skal da la seg godt gjøre å fremstå med noen troverdighet når stadig flere land allerede har tatt konsekvensen av sine menneskerettslige forpliktelser på området—og norske myndigheter er de som helt tidlig fikk overlevert det beste oversiktsbildet i forhold til sakskomplekset.

Tiden vil vise hvordan våre politikere vil forsøke å forklare seg når den tid kommer. Sikkert er det at norske rusbrukere i økende grad blir bevisstgjort rettighetsbildet sitt, og AROD kommer til å fortsette og ansvarliggjøre tjenestemenn i forhold til dette bildet. Rusreformutvalgets medlemmer, for sin del, bør således fokusere på hva dere kan gjøre for ikke å skade Norges omdømme ytterligere. Innen dere er ferdig med arbeidet vil internasjonale trender sørge for at flere tar etter Canada, Uruguay, og andre land i et fornuftsbasert forsøk på å redde sin troverdighet og dere gjør klokt i å se noen år frem.

Selv om overordnede myndigheter helst ser at dere forholder dere mest mulig snevert til det definerte mandatet, skinner det jo igjennom at deres fremste forpliktelser angjelder forholdet til Grunnloven. Og dere har innen nå mottatt mer enn nok informasjon som bekrefter påstandene om rettighetsbrudd.

Dere har fått *To End a War: A Short History of Human Rights, the Rule of Law, and How Drug Prohibition Violates the Bill of Rights* (2015). Dere har fått *To Right a Wrong: A Transpersonal Framework for Constitutional Construction* (2016), og dere har fått *Human Rising: The Prohibitionist Psychosis and its Constitutional Implications* (2018). Disse verkene, som er anbefalt av ledende jurister på området (og ignorert av de som fortsatt fremmer forbudslinjen), klagjør det ruspolitiske rettighetsbildet til befolkningen. Enkeltvis og til sammen utgjør de en uoverkommelig barriere som staten må forholde seg til om den vil fremstå med noen grad av troverdighet overfor informerte borgere—og hva dere må gjøre er enkelt nok.

Vi ber Rusreformutvalget ta dokumentasjonen til etterretning. Og vi ber om at dere, snarest mulig, sørger for at rusreformen kommer tilbake til grunnlovssporet ved at dere mer uttrykkelig vektlegger den delen av mandatet som berører forholdet til menneskerettighetene.

Vi vil benytte høringsrunden til kort å oppsummere dette bildet, for så å ivareta spørsmål og motforestillinger den resterende tiden. Vi ber rusreformutvalget i forkant være klare for dette, slik at det norske folk kan føle seg



trygge på at problemstillingen får den oppmerksomhet den trenger. Alt annet dere driver med er, rent faktisk, underordnet, og AROD ser nå frem til en prosess hvor Første prinsipper ikke lenger blir ignorert av ansvarshavende myndigheter.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink that reads 'Roar Mikalsen'. The signature is written in a cursive, flowing style.

Roar Mikalsen, Leder for AROD